

OSMANLI ARAŐTIRMALARI XVII

NeŒir Heyeti - Editorial Board
Halil İNALCIK - Nejat GÖYÜNÇ
Heath W. LOWRY - İsmail ERÜNSAL
Klaus KREISER - A. Atilla ŒENTÜRK

THE JOURNAL OF OTTOMAN STUDIES XVII

İstanbul - 1997

Sahibi: **ENDERUN KİTABEVİ** adına **İsmail ÖZDOĞAN**
Tel: (0.212) 518 26 09 Fax: (0.212) 518 26 63
Yazı İşleri Sorumlusu: **Nejat GÖYÜNÇ**
Tel: (0.216) 333 91 16
Dizgi: **Girişim Dizgi**
Tel: (0.212) 513 28 29
Basıldığı Yer: **FATİH OFSET**
Tel: (0.212) 501 28 23 - 612 86 71
Adres: **ENDERUN KİTABEVİ**, Beyaz Saray No. 46 Beyazıt - İST.

---

e-mail:enderun@orion.net.tr

**H. 989/1581 TARİHLİ
"DEFTER-İ MENÂSIB-İ VİLÂYET-İ ERZURUM"**

Hüsamettin MEHMEDOV (Karamanlı)

30'lu yıllarda Türkiye'den Bulgaristan'a kaçakçılıkla götürülmüş binlerce Osmanlı dönemi belgeleri içinde Erzurum vilâyeti'nin "menâsib defteri"de olmuştur.¹ Hattı siyakat, rakamları ise bazen "erkâm-ı divâniye" ile yazılı olan 6 varakalı bu defter Sofya'daki Kiril ve Metodi Kütüphanesinin Büyük Vezir fonunda (N: 1) bulunmaktadır.²

1578 başlamış "Şark seferi" yıllarında³ tertip olunmuş Erzurum vilâyetinin menasib defteri, Osmanlı taşra yönetimi, yönetim kadroları, onların masrafları (mevâcib, cihet), masraflarının kaynakları, Anadolu'nun idarî taksimatı ve b. hakkında bilgi veren belgelerdendir.

Kuruluşu bakımından sade olan "menâsib defteri"nde bütün bilgiler livalara göre verilmişti. Deftere göre, o'nun tertip olunduğu dönemde Erzurum vilâyeti koskocaman vilâyet olup, 1581 tarihine kadar Erzurum, Karahisar-i Şarkî, Trabzon, Pasin, İspir, Kiği, Tekman, Mecingerd, Hınıs, Malazgird, Mazgird, Kızıuçan, Tortum, Mamervan, Ardenuç, Ardahan-i büzürg, Ardahan-i küçük, Batum, Kar, Oltu, Merengerek, Livaneler, Şunlar, Mirhav, Maçeğil, Acara, Pertek, Palu Çemişkezek, Sağman

¹ "Defter-i menâsib-i vilâyet-i Erzurum". Sofya, Kiril ve Metodu Kütüphanesi, Büyük Vezir fonu (N: 1), Arh. ed. 14646, v. 4-10. Defterin fotokopisini bize vermiş olan Tbilisi Üniversitesi Profesörü Nodar Şengelia'ya içtenlikle teşekkür ederim.

² Kütüphane personeli tarafından 6 varakalı (v.4-10) "menâsib defteri"nin varakaları numaralanınca birinci varakanın sayfaları yanlışlıkla iki varaka olarak (v.4-5) gösterilmişti. Karışıklık çıkmasını diye, defterin varakalarını "sayfa" olarak numaraladık. (bknz.: "Defter-i menâsib-i vilâyet-i Erzurum" Ek'teki fotokopisine).

³ Osmanlıların "Şark seferi" hakkında ayrıntılı bilgi için bknz.: B. Kütükoğlu, *Osmanlı-İran Siyasî Münasebetleri (1578-1612)*, İstanbul, 1994; F. M. Kırzioğlu, *Osmanlıların Kafkas ellerini fethi (1453-1590)*, Ankara, 1993.

ve Rize, Sürmeene, Of, Menaver kazalarından oluşan Sohüm livalarını içine alıyordu.

Defterin tertip olunduğu dönemden önce adı geçen livalardan Batum ile Kars ayrıca beylerbeylik olmuş, Ardenuç, Tortum, Oltu, Merengerek, Livaneler, Acara, Şunlar, Mirhav, Maçeğül livaları Çıldır Beylerbeyliği'ne, Pertek, Palu, Çemişkezek, Sağman livaları Diyarbekir Beylerbeyliği'ne, Mamervan, Ardahan-i büzürg ve Ardahan-i küçük Kars Beylerbeyliği'ne, Sohüm livası adı geçen dört kazası ile Batum Beylerbeyliği'ne tâbi tutulmuşlardı.

Defterin tertibi, Erzurum vilâyeti'nin "Şark seferi" yıllarında Osmanlı İmparatorluğu'nun sınır bölgesi statüsünden çıkmak üzere olduğu ve iç vilâyet haline dönüşme dönemine rastlamaktadır.

1578-1590 tarihli "Şark seferi"ni Çıldır, Kars, Van ve Erzurum üzerinden yapan Osmanlılar yeni ele geçirilmiş Safevî topraklarını XVI yy'ın 80'li yıllarından başlayarak tahrirlerinin yapılmasına kadar idarî bakımdan onları sınır vilâyetlerine bağlamışlardı.⁴ Fakat "Şark seferi"ne kadar sınır vilâyetleri olan Çıldır, Kars, Van ve Erzurum vilâyetlerinin sınır statüleri 1593 tarihinden başlayarak tahrirleri yapılmış Tiflis, Revan, Tebriz vilâyetlerine devredilmiş, Çıldır, Kars Van ve Erzurum vilâyetleri ise kesin olarak iç vilâyete dönüşmüşlerdi. Bundan dolayı 1581-1593 yıllarını Erzurum vilâyeti için statüsünün değişmesinde bir geçiş dönemi olarak kabul edebiliriz.

İncelediğimiz deftere göre, 1581 tarihinde Erzurum vilâyetinde taşra yönetimi 1 mir-i mirân, 11 mir-i liva, 95 çavuş, 34 kadı, 16 mir-i alay, 23 dizdar, 25 kâtib, 5 ağa-i azebân, birer ağa-i gılmân, defterdar-ı hızâne, emin-i tezâkir, kethüdâ-i defter-i vilâyet, defterdar-i timarhâ, emin-i defter ile temsil olunmuştu. Taşra yönetiminde temsil olunanlar için görevlerine göre, salyâne, yevmiyye, hass, zeamet ve timar olarak maaş tahsis olunmuştu. (Tablo I'e bkz.)

Tablo I'de görüldüğü gibi, Erzurum vilâyetinde masrafların esas kaynağını timar ve zeametler oluşturmuşlardı. Timarlar, sayısı bakımından çok olan çavuş, kâtib, ağa-i azebân ve dizdarlara, zeametler ise mir-i alay, vilâyet timarları defterdârına, timar defterleri eminine, vilâyet defterleri kethudâsına tahsis olunmuştu.

4 B. Kütükoğlu'nun adı geçen eserinde bu konu ile ilgili çok sayıda bilgi vardır (s. 225, not 3,5; 226, not 8 ve b.)

Tablo I

Görevlilerin masraflarının kaynağı ve çeşitleri

Masraf kaynağı ve çeşitleri Görev	Salyâne	Hass	Zeamet	Timar	Yevmiyye
1. Mir-i mirân	-	+	-	-	-
2. Mir-i liva	-	+	-	-	-
3. Kadı	-	-	-	-	+
4. Dizdar	-	-	-	+	+
5. Defterdâr-i hızâ- ne-i Erzurum	+	-	-	-	-
6. Mir-i alay	-	-	+	+	-
7. Çavuş	-	-	-	+	-
8. Ağa-i azebân	-	-	-	+	+
9. Ağa-i gilmân	-	-	-	-	+
10. Defterdâr-i timarhâ-i vilâyet-i Erzurum	-	-	+	-	-
11. Kethudâ-i defter-i vilâyet-i Erzurum	-	-	+	-	-
12. Emin-i defter-i timarhâ	-	-	+	-	-
13. Emin-i tezâkir	-	-	-	+	-
14. Kâtib	-	-	-	+	-

Dizdarlar ve ağa-i azebânlara ayrılan masraflar, genellikle, timar gelirlerinden oluşmasına rağmen, bazılarında da yevmiyye şeklinde verilmişti. Yevmiyyeli olanların cihetleri görevlerine, çalışma bölgelerine, bulunduğu kalelere, belki de bölge ve kalelerin stratejik önemine ve benzeri nedenlere göre değişik olmuştu. Örneğin, kadıların cihetleri Pasin livası Hasan kazasında 18 akçe, olduğu halde, İspir livasının aynı adı taşıyan kazasında 70 akçe olmuştu. Genellikle ise, kadıların yevmiyyeleri 20 ilâ 40 akçe arasında değişmişti.⁵ Dizdarların yevmiyyeleri ise 10 ilâ 40 akçe arasında değişmesine rağmen, yaygın olan yevmiyye miktarı 10-18 akçe idi. Ağa-i azebânlar (2 kişi) 15 ve 30 akçe, ağa-i gilmân ise 100 akçe yevmiyye almışlardı.

Maaşları timar ve zeamet olarak tahsis olunanların gelirleri aynı göreve sahip olmalarına rağmen, çok değişik ve pek o kadar da büyük değildi. Örneğin, zeamet şeklinde tahsis olunan maaşlar, genellikle, 20.000-70.000 akçe arasında değişmiş, fakat zeamete müstehik olanlardan Kemah mir-i alayına 7.896 akçe, Karahisar-i Şarkî mir-i alayına ise 12.000

⁵ Trabzon livasının aynı adlı kazasının kadısına 200 akçe yevmiyyenin verilmesi herhalde bu kazanın taşra yönetiminde özel bir yeri olduğunu göstermiş olacaktır, sanırım.

akçe maaş tahsis olunmuştu. Timar şeklinde maaş alanlardan mir-i alayın maaşı 7.000-17.397 akçe, kâtibin maaşı 2.000-16.000 akçe, çavuşun maaşı 1.500-19.090 akçe, dizdarın maaşı 2.500-8.000 akçe arasında idi. Aynı zamanda 2.000 akçe maaş alan kâtibin yanısıra 3.000 ve 4.000 akçe timara müstehikk yazılan kâtibler de vardı.

Hass olarak maaş alanlar mir-i mirân ile mir-i livalar olmuşlardı. Onlara verilen hassın akçe olarak hacmi 3.858.620 olmuş ve bunun da % 33.9'u (1.307.749 akçe) Erzurum vilâyetinin mir-i mirânı Ridvan Paşa'ya verilmişti.⁶ (Tablo 2'ye bkz.)

Tablo 2

Görevlilerin masraflarının miktarı.

Görev	Salyâne		Hass		Zeamet		Timar		Yevmiyye	
	kişi	akçe	kişi	akçe	kişi	akçe	kişi	akçe	kişi	akçe
1. Mir-i mirân	—	—	1	1307749	—	—	—	—	—	—
2. Mir-i liva ¹	—	—	10	2550871	—	—	—	—	—	—
3. Kethüdâ-i defter-i vilâyet-i Erzurum	—	—	—	—	1	70000	—	—	—	—
4. Mir-i alay	—	—	—	—	11	210009	5	48896	—	—
5. Defterdar-i timarhâ-i vilâyet-i Erzurum	—	—	—	—	1	60000	—	—	—	—
6. Emin-i defter-i timarhâ	—	—	—	—	1	27000	—	—	—	—
7. Kâtib	—	—	—	—	—	—	25	185165	—	—
8. Ağa-i azebân ²	—	—	—	—	—	—	3	16500	2	16425
9. Dizdar ³	—	—	—	—	—	—	16	78060	7	53655
10. Kadî ⁴	—	—	—	—	—	—	—	—	34	537645
11. Ağa-i gilmân ⁵	—	—	—	—	—	—	—	—	1	36500
12. Çavuş ⁶	—	—	—	—	—	—	82	490861	—	—
13. Emin-i tezâkir	—	—	—	—	—	—	1	14260	—	—
14. Defterdar-i hızâne-i Erzurum	1	20100	—	—	—	—	—	—	—	—
Yekûn	1	20100	11	3858620	15	367009	131	833742	44	644225

Görevlilerin sayısı: 199

Masrafların tutarı 5.723.696 (akçe)

Tablo 2'nin notları:

1. Tekman livası mir-i livası hassının miktarı yazılmadığından dolayı, mir-i liva sayısı da 11 değil, 10 gösterilmişti.

2-3-4-5 Yevmiyelerin miktarını "senevî" hesaplayıp yazdık.

6. Çavuşlardan dördü'nün timar hissesi, 9 çavuşun ise timara müstehikk olmalarından dolayı miktar yazılmadığı için Tablo'da çavuş sayısı 95 değil, 82 olarak gösterilmişti.

6. Erzurum mir-i mirân'ı Ridvan Paşa hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: B. Kütükoğlu, *a.g.e.*, s. 329 (umumî indeks bölümü); F. M. Kırzioğlu, *a.g.e.*, s. 353, 355

Yönetim kadroları dirliklerinin coğrafyası çok geniş bir alanı, hemen hemen bütün Erzurum vilâyetini içine almakta idi. (Tablo 3'e bkz.) Tablo 3'den de görüldüğü gibi, 1581 tarihinde Erzurum vilâyetinde görevlilere dirlik olarak 10 hass, 12 zeamet, ve 132 timar verilmişti. Erzurum, İspir, Tortum, Mamervan, Ardenuç, Acara, Ardahan (büzürg veya küçük olması belli olmuyor) livaları hariç, vilâyete dahil diğer livalarda birer hass, Erzurum livası'nda, 6, Karahisar-i Şarkî, Trabzon, Pasin, İspir, Tekman, Mecingerd livalarında birer zeamet, Erzurum livası'nda 74, Karahisar-i Şarkî livası'nda 17, Pasin livası'nda 15, Trabzon livası'nda 11, İspir, Kiği ile Tortum livalarında 3'er, Mecingerd, Malazgird, Mamervan, Ardenuç, Ardahan ve Acara livalarında ise birer timar vardı.

Tablo 3

Yönetim kadrolarının dirliklerinin coğrafyası.

İdarî Birim	Dirlik	Hass	Zeamet	Timar
1. Liva-i	Erzurum	-	6	74
2. Liva-i	Karahisar-i Şarkî	1	1	17
3. Liva-i	Trabzon	1	1	11
4. Liva-i	Pasin	1	1	15
5. Liva-i	İspir	-	1	3
6. Liva-i	Kiği	1	-	3
7. Liva-i	Tekman	1	1	-
8. Liva-i	Mecingerd	1	1	1
9. Liva-i	Hınıs	1	-	-
10. Liva-i	Malazgird	1	-	1
11. Liva-i	Mazgird	1	-	-
12. Liva-i	Kızıuçan	1	-	-
13. Liva-i	Tortum	-	-	3
14. Liva-i	Mamervan	-	-	1
15. Liva-i	Ardenuç	-	-	1
16. Liva-i	Ardahan	-	-	1
17. Liva-i	Acara	-	-	1
	Yekûn	10	12	132

Taşra yönetimine ışık tutan bu belgenin Osmanlı tarihi üzerinde çalışma yapacaklara büyük yarar sağlayacağını düşünerek yayımlıyoruz:

Sofya, Kiril ve Melodi Kütüphanesi, Büyük Vezir Fonu (N: 1), Arh. ed. 14646

s. 1

Defter-i menâsıb-i vilâyet-i Erzurum ber-mûceb-i fermân-i âlî-şân tahriren fi 7 Receb el-mürecceb sene 979

Liva-i Erzurum

Hasshâ-i hazret-i Ridvan Paşa mîr-i mîrân-i vilâyet-i Erzurum.

Mahsul-i nefis-i Erzurum ve gayrihi 1307749

Salyâne-i defterdâr-i hizâne-i Erzurum fi sene 20100

Zeamet- be-nâm-ı Gazi kethüdâ-i defterdâr-i vilâyet-i Erzurum.

Karye-i Özbek ve gayrihi tâbi-i Karaşkulu 7000

Zeamet be-nâm-ı Feridun defterdâr-i timarhâ-i vilâyet-i Erzurum.

Karye-i Çimin ve gayrihi tâbi-i Güney Erzincan 6000

Ağa-i gılmân-i Erzurum Cafer fi yevm 100

Zeamet be-nâm-ı Hasan emîn-i defter-i timarhâ-i Erzurum.

Karye-i Uluköy ve gayrihi tâbi-i İskefsir 27000

Timar-i Yusuf emîn-i tezâkir-i timarhâ-i Erzurum.

Karye-i Köşüngör ve gayrihi tâbi-i Erzincan 14260

Timar-i Hoşgeldi kâtib-i tezkere.

Karye-i Tutuz ve gayrihi tâbi-i Tercan 15400

Timar-i kâtib Mehmed

Karye-i Kumserin ve gayrihi tâbi-i Suşehri 8000

Timar-i kâtib Ferid

Karye-i Bulala ve gayrihi tâbi-i Rize 12300

Timar-i kâtib Halil

Karye-i Kerici ve gayrihi tâbi-i Karaaraz 9448

Timar-i kâtib Hasan

Karye-i Alıntuma ve gayrihi tâbi-i Giresun 9500

Timar-i kâtib Sinan

Karye-i Üst ve gayrihi tâbi-i Mantaval 5500

- Timar-i kâtib Ali
Karye-i Mitini ve gayrihi tâbi-i Erzincan 6000
- Timar-i kâtib Kaya
Karye-i Karahasan ve gayrihi tâbi-i Serçeme 8500
- Timar-i kâtib Mustafa
Karye-i Özbörü ve gayrihi tâbi-i Karaarz 10400
- Timar-i kâtib Osman der liva-i Pasin 9000
- Timar-i kâtib Ferhad. Müstehikk. 4000
- Timar-i kâtib Hamid
Karye-i Karabutarî tâbi-i Alucare 6000

s. 2

- Timar-i kâtib Budak
Karye-i Soğanı Kesük tâbi-i Karaşkulu 4400
- Timar-i kâtib Ahmed
Karye-i Şahnebirastik ve gayrihi tâbi-i Erzincan 5500
- Timar-i kâtib Mustafa
Karye-i Kalecik ve gayrihi tâbi-i Erzincan 5100 ber veçh-i tekmil
16000
- Timar-i kâtib Hasan
Karye-i Karkın tâbi-i Bedirlü 3500
- Timar-i kâtib Cafer
Karye-i Gündoğmuş ve gayrihi tâbi-i Milas 6000
- Timar-i kâtib Mehmed
Karye-i Hatev ve gayrihi tâbi-i Cinis 12000
- Timar-i kâtib Abdi
Karye-i Zeval ve gayrihi tâbi-i Kuzey 8500
- Timar-i kâtib Süleyman
Karye-i Yoncalık ve gayrihi tâbi-i Serçeme 2000
- Timar-i kâtib Yusuf
Karye-i Çekender ve gayrihi ve gayri tâbi-i Çeremlü 2600
- Timar-i kâtib Subhanverdi. Müstehikk. 3000
- Timar-i kâtib Halil
Karye-i Kürdler ve gayrihi tâbi-i Kerçanis 5634
- Timar-i kâtib Mehmed

- Karye-i Müzirre ve gayrihi tâbi-i Zevin 5984
 Timar-i kâtib Müfida(?)
 Karye-i Ağcalar-i Ulyâ ve Suflâ tâbi-i Kuzey 5999

Cemaat-i çavuşân-i Erzurum

- Timar-i Pervâne kethüdâ-i çavuşân-i Erzurum
 Karye-i Rumekrek ve gayrihi tâbi-i Kuzey Erzincan 10700
 Timar-i Murad Çavuş
 Karye-i Dâcirek ve gayrihi tâbi-i Erzincan 11800
 Timar-i Ahmed Çavuş
 Karye-i Sîre tâbi-i Kelkid 5917
 Timar-i İbrahim Çavuş
 Karye-i Pizvan tâbi-i Erzincan 3500
 Timar-i Zeynel Çavuş
 Karye-i Harabedi tâbi-i Erzincan 10000
 Timar-i Hızır Çavuş
 Karye-i Hozavans tâbi-i Erzincan 8500
 Timar-i Mahmud Çavuş
 Karye-i Viraskiğ tâbi-i Erzincan 8376
 Timar-i Allahkulu Çavuş
 Karye-i Norkâh ve gayrihi tâbi-i Erzincan 19090
 Timar-i Hüseyin Çavuş
 Karye-i Kezaverek ve gayrihi tâbi-i Şoğayn 5600
 Timar-i Hasan Çavuş
 Karye-i Ergaliye ve gayrihi tâbi-i Trabzon 12600
 Timar-i Cankulu Çavuş
 Karye-i Kağıdric tâbi-i Şoğayn 2000
 Timar-i Budak Çavuş
 Karye-i Korin ve gayrihi tâbi-i Kelkid 4900
 Timar-i Ulaş Çavuş
 Karye-i Afikler ve gayrihi tâbi-i Ovacık 3300
 Timar-i Hudabende Çavuş
 Karye-i Kirpaşen tâbi-i Ardahan 4500
 Timar-i İbrahim Çavuş
 Karye-i Hebiran ve gayrihi tâbi-i Karaşkulu 8500

s.3

- Timar-i Kulu Çavuş
Karye-i Kömek ve gayrihi tâbi-i Karaarz 5500
- Timar-i Süheyl Çavuş
Karye-i Gölcük tâbi-i Koyluhisar 7500
- Timar-i Hüseyin Çavuş
Karye-i Çeğresin tâbi-i Kuzey 14000
- Timar-i Mehmed Çavuş
Karye-i Numan Paşa ve gayrihi tâbi-i Elbeği 5500
- Timar-i Abbas Çavuş
Karye-i Canik ve gayrihi tâbi-i Bayburd 5000
- Timar-i Şatır Mehmed Çavuş
Karye-i Varteşin ve gayrihi tâbi-i Bayburd
- Timar-i Budak Çavuş
Karye-i Çıdırşen ve gayrihi tâbi-i Erzincan 4000
- Timar-i Hüseyin Çavuş
Karye-i Monla Mehrek tâbi-i Pasin 6000
- Timar-i Derviş Çavuş
Karye-i Begrinc ve gayrihi tâbi-i Erzurum 1600
- Timar-i Yusuf Çavuş
Karye-i Erdayir tâbi-i Mantaval 9500
- Timar-i Bünyad Çavuş
Karye-i Pizvan tâbi-i Erzincan 6300
- Timar-i Musa Çavuş
Karye-i Çakırman tâbi-i Erzincan 6200
- Timar-i Mehmed Çavuş
Karye-i Tergüni tâbi-i Erzurum 1500
- Timar-i Musa Çavuş
Karye-i Etrak tâbi-i Trabzon 6000
- Timar-i Osman Çavuş
Karye-i Sernihan tâbi-i Tortum 1600
- Timar-i Şengeldi Çavuş
Karye-i Hangiğ ve gayrihi tâbi-i Bayburd 4800
- Timar-i Mehmed Çavuş
Karye-i Keçmişlü tâbi-i Karahisar 7666

- Timar-i Bali Çavuş
Karye-i Ceferaz tâbi-i İskefsir 17000
- Timar-i Hüseyin Çavuş
Karye-i Eğribir ve gayrihi tâbi-i Pasin 6000
- Timar-i Nimetullah Çavuş
Karye-i Gizri tâbi-i Bayburd 5500
- Timar-i Gündüz Çavuş
Karye-i Soğanı Kesük ve gayrihi tâbi-i Erzurum 3300
- Timar-i Zeynel Çavuş
Karye-i Tirki tâbi-i Pasin 4000
- Timar-i Hasan Çavuş
Karye-i Mısırhaç tâbi-i i Pasin 9500
- Timar-i Mehmed Çavuş
Karye-i Eğna ve Gani tâbi-i Bayburd 7000
- Timar-i Yusuf Çavuş
Karye-i Buske (?) ve gayri tâbi-i Bayburd 1600
- Timar-i Hasan Çavuş
Karye-i Esirdeksur tâbi-i Tercan 7500
- Timar-i Yusuf Çavuş
Karye-i Görçilek ve gayri tâbi-i Bayburd 3000
- Timar-i İsa Çavuş
Karye-i Orek tâbi- Oltu 6000
- Timar-i Maksud Çavuş
Karye-i Kuruskin ve gayrihi tâbi-i Pasin 5999
- Timar-i Nimetullah Çavuş
Karye-i Pertevane tâbi-i Mamervan 2000

s.4

- Timar-i Süleyman Çavuş
Karye-i Başkend ve gayrihi tâbi-i Tercan 8154
- Timar-i Hızır Çavuş
Karye-i Delek ve gayrihi tâbi-i Suşehri 6000
- Timar-i Ali Çavuş, Timara müstehikk.
- Timar-i Emir Mahmud Çavuş
Karye-i Tumere (?) tâbi-i Mer'a-yi Kiği. 5000

- Timar-i Şahmehmed Çavuş
Karye-i Karadivan ve gayrihi tâbi-i Tercan 5999
- Timar-i Sübhanverdi Çavuş
Karye-i Eşküncü ve gayrihi tâbi-i Süflâ 5999
- Timar-i Allahverdi Çavuş
Karye-i Haslu tâbi-i İspir 5999
- Timar-i Kulu Çavuş
Karye-i Toğan Aslan tâbi-i Bayburd 1700
- Timar-i Veli Çavuş
Karye-i Karı ve gayrihi tâbi-i Bayburd 5999
- Timar-i Mustafa Çavuş
Karye-i Görümler ve gayrihi tâbi-i Acara 3000
- Timar-i çelevi Çavuş
Karye-i Monla Emirza tâbi-i Ebnik 2400
- Timar-i Himmet Çavuş
Karye-i Bağnik (?) ve gayrihi tâbi-i Bayburd 1600
- Timar-i Hasan Çavuş
Karye-i Rumekrek tâbi-i Erzincan 5000
- Timar-i Bali Çavuş
Karye-i Hak.... (?) tâbi-i Karahisar 8300
- Timar-i Mustafa Çavuş
Karye-i Gelbulaş tâbi-i Vâdi-i Vank 3360
- Timar-i Mahmud Çavuş
Karye-i Vakf-i Birastik tâbi-i Erzincan 3250
- Timar-i Mehmed Çavuş
Karye-i Vasin ve gayrihi tâbi-i Kuzey 13500
- Timar-i Mehmed Çavuş
Karye-i Mahura tâbi-i Sürmene 6000
- Timar-i Mustafa Çavuş
Karye-i Kudul tâbi-i Kelkid 3000
- Timar-i Süleyman Çavuş
Karye-i Hasene ve gayrihi tâbi-i Bayburd 6000
- Timar-i Bali Çavuş
Karye-i İsa Vank ve gayrihi tâbi-i Tercan 5999
- Timar-i Hüseyin Çavuş
Karye-i Abusin (?) ve gayrihi tâbi-i Kuzey 3420

- Timar-i Osman Çavuş
Karye-i Kilisa tâbi-i Tercan-i Süflâ 2500
- Timar-i Cafer Çavuş
Karye-i Abusene tâbi-i Bayburd 6000
- Timar-i Şükür Çavuş
Karye-i Viranşehir tâbi-i Kelkid 2000
- Timar-i Nebi Çavuş
Karye-i Sanlar (?) ve gayrihi tâbi-i Bayburd 3800
- Timar-i Ali Çavuş
Karye-i Toprakkale tâbi-i Ovacık 5500
- Timar-i Şahkulu Çavuş.
- Timar-i Hoşgeldi Çavuş
Karye-i Cebel-i boş(?) tâbi-i Bayburd 2200
- Timar-i Kaya Çavuş
Karye-i Konur ve gayrihi tâbi-i Bayburd 4000

s.5

- Timar-i Veled Çavuş.
- Timar-i Uğurlu Çavuş
Karye-i Ma'muka ve gayrihi tâbi-i Pasin 4600
- Timar-i Kaya Çavuş
Karye-i Gencik ve gayrihi tâbi-i m (mezbur) 3000
- Timar-i Keyvan Çavuş
Karye-i Keysun ve gayrihi tâbi-i Oltu 12000
- Timar-i Mehmed Çavuş, Timara müstehikk.
- Timar-i Hasan Çavuş, Timara müstehikk.
- Timar-i Mehmed Çavuş, Timara müstehikk.
- Timar-i İsa Çavuş, Timara müstehikk.
- Timar-i Ahmed Çavuş, Timara müstehikk.
- Timar-i Mehmed Çavuş
Karye-i Mürürçenlik (?) ve gayrihi tâbi-i Erzurum 6600
- Timar-i Hudaverdi Çavuş
Karye-i Söğütlü ve gayrihi tâbi-i Şoğayn 4500
- Timar-i Mehmed Çavuş, Timara müstehikk.
- Timar-i Hasan Çavuş
Karye-i Tortun tâbi-i Erzurum 3000

- Timar-i Küçük Çavuş
Karye-i Kudul ve gayrihi tâbi-i Bayburd 2000
- Timar-i Süleyman Çavuş
Karye-i Yüceviran tâbi-i Pasin 5200
- Timar-i Pir Sultan Çavuş
Karye-i Ergemansur tâbi-i Serçeme 2000
- Timar-i Osman Çavuş, Timara müstehikk.
- Timar-i İsmail Çavuş, Timara müstehikk.
- Timar-i Mehmed Çavuş
Karye-i Maş ve gayrihi tâbi-i Pasin 5984
- Timar-i Ali Çavuş
Karye-i Masin tâbi-i Karahisar 2100
- Timar-i Mahmud Çavuş
Karye-i Cebice tâbi-i Ardenuç 4000
- Timar-i Çelebverdi Çavuş
Karye-i Hander ve gayrihi tâbi-i Bayburd 1750
- Timar-i Ali Çavuş
Karye-i Keklik avı tâbi-i Kiği 7500
- Timar-i Budak Çavuş
Karye-i Karur tâbi-i Serçeme 3600
- Timar-i Korkmaz Çavuş
Karye-i Kerarnis tâbi-i liva-i Tortum 2000

s.6

- Zeamet be-nâm-ı Ali mîr-i alây-i Erzurum
Karye-i Hunbar vîranı ve gayrihi tâbi-i Tercan-i Süflâ 18283. Ber vech-i tekml 20899
- Zeamet be-nâm-ı Hasan mîr-i alây-i Bayburd
Karye-i Mersun ve gayri tâbi-i Şiryan 9500. Ber vech-i tekml 28000
- Zeamet be-nâm-ı Ömer mîr-i alây-i Tercan
Karye-i Büyünük ve gayrihi tâbi-i Tercan 33300
- Zeamet be-nâm-ı Mehmed mîr-i alây-i Kemah
Karye-i Ezirins ve gayrihi tâbi-i Kercanis 7986. Zeamete müstehikkidir.

Zeamet be-nâm-ı Söhrab mîr-i alây-i Erzincan
 Karye-i Kom ve gayrihi tâbi-i Kuzey Erzincan 30900
 Timar-i Sübhi mîr-i alây-i Ovacık
 Karye-i Küçge ve gayrihi tâbi-i Karaarz 7000

Kılâ der liva-i Erzurum

Kale-i Erzurum, Mehmed dizdar fî yevm 40
 Ağa-i azebân-i kale-i Erzurum fî yevm 30
 Timar-i Keyvan dizdar-i kale-i Erzincan
 Karye-i Hozevans ve gayrihi tâbi-i Erzincan 7000
 Timar-i Celil dizdar-i kale-i Kemah
 Cihet-i marhasa-i gebrân ve gayrihi tâbi-i Kemah 8000
 Ağa-i azebân-i kale-i Kemah Turmuş
 Hamam-i kale-i Kemah ve gayrihi 6000
 Timar-i Laçın dizdar-i kale-i Bayburd
 Boyahâne-i Bosnus (?) ve gayrihi tâbi-i Kelkid 7500
 Ağa-i azebân-i kale-i Bayburd Mehmed
 Karye-i Cemurki ve gayrihi tâbi-i Bayburd 6500
 Kale-i Koğans Mehmed dizdar-i kale-i m (mezbûr) fî yevm 10

Kazâ der liva-i Erzurum

Kazâ-i Erzurum fî yevm 55
 Kazâ-i Erzincan fî yevm 55
 Kazâ-i Bayburd 60
 Kazâ-i Kemah fî yevm 50

s.7

Kazâ-i Tercan fî yevm 40
 Kazâ-i Kelkid fî yevm 30
 Kazâ-i Kuruçay fî yevm 30
 Kazâ-i Koğans ma' Yağmurderesi fî yevm 30

Liva-i Trabzon

Hasshâ be-nâm-ı Ömer Bey mîr-i liva-i mezbure 312400
 Zeamet be-nâm-ı İbrahim mîr-i alây-i Trabzon

Karye-i Manderi ve gayrihi tâbi-i Torul 32397
 Kazâ-i Trabzon fî yevm 200
 Kazâ-i Giresun fî yevm 40
 Kazâ-i Körtün fî yevm 30
 Kazâ-i Tirebolu fî yevm 30
 Kazâ-i Torul fî yevm 40

Kılâ der liva-i mezbure

Timar-i Mehmed dizdar-i kale-i Trabzon-i ulyâ
 Karye-i Mucure tâbi-i Akçaabad 5000
 Timar-i Hasan dizdar-i kale-i Trabzon-i süflâ
 Karye-i Merafar tâbi-i Sürmene 4050
 Timar-i Bâli ağa-i azebân-i kale-i Trabzon
 Karye-i Bedine tâbi-i Trabzon 4000
 Timar-i Mehmed dizdar-i kale-i Giresun
 Karye-i Lane tâbi-i Çepni 5000

s.8

Timar-i Şeker dizdar-i kale-i Diribolu
 Karye-i Alacnas ve gayrihi tâbi-i Körtün 4500
 Timar-i İdris dizdar-i kale-i Bedirme
 Karye-i Ucenlu(?) ve gayrihi tâbi-i Körtün 3000
 Timar-i Mehmed dizdar-i kale-i Torul
 Karye-i Korkut ve gayrihi tâbi-i Torul 3300
 Timar-i Osman dizdar-i kale-i Görele
 Karye-i Sedkimesne tâbi-i Akçaabad 5660
 Timar-i Korkmaz dizdar-i kale-i Haniçe
 Karye-i Sedkimesne tâbi-i Akçaabad 2500

Liva-i Karahisar-i Şarkî

Hasshâ be-nâm-ı Mehmed Bey mîr-i liva-i mezbûre 330000
 Zeamet be-nâm-ı Kara Koca mîr-i alây-i liva-i mezbûre
 Karye-i Ortu ve gayrihi tâbi-i Karaarz 12000. Zeamete müstehikk-
 dir.

Kazâ-i Karahisar-i Şarkî fî yevm 60
 Kazâ-i Koyluhisar fî yevm 30
 Kazâ-i Milas fî yevm 30
 Kazâ-i İskefsir fî yevm 30
 Kazâ-i Çeşmane fî yevm 25
 Kazâ-i Bayramlı fî yevm 60
 Kazâ-i Bazarsuyu fî yevm 50
 Kazâ-i Yakub Bey-derbendi fî yevm 25
 Kazâ-i Abulhayr fî yevm 25
 Kazâ-i Şiryân fî yevm 25

s.9

Kılâ der liva-i mezbûre

Timar-i Mahmud dizdar-i kale-i Karahisar-i Şarkî
 Karye-i Tırabul tâbi-i Karahisar 7600
 Timar-i Veli dizdar-i kale-i Koyluhisar
 Karye-i Tomasılık tâbi-i m(mezbûr) 4000
 Timar-i Ahmed dizdar-i kale-i Sisorta
 Karye-i Beyaslan tâbi-i Koyluhisar 4000
 Timar-i Hüseyin dizdar-i kale-i Milas
 Karye-i Başağrı tâbi-i Milas 3600
 Timar-i Murad dizdar kale-i Çeşmâne
 Karye-i Gölköy tâbi-i Çeşmâne 4000

Liva-i Pasin

Hasshâ be-nâm-ı Mirza Ali bey mîr-i liva-i mezbûre 330000. Müşarün-
 ileyh haliya Gori beylerbeyisidir.
 Zeamet be-nâm-ı Celil mîr-i alây-i liva-i mezbûre.
 Karye-i Ökümi(?) ve gayrihi tâbi-i Pasin 27000
 Kazâ-i Pasin fî yevm 60
 Kazâ-i Abnik fî yevm 25
 Kale-i Hasan. İbrahim dizdar-i kale-i mezbûre fî yevm 18

Ağa-i azeban-i kale-i Hasan, Hami fî yevm 15
Kale-i Abnik Turak dizdar fî yevm 13

Liva-i İspir

Hasshâ be-nâm-ı Ali Bey mîr-i liva-i mezbûre 251400. Müşarünileyh Kızıbaş canibinden aşireti ile gelmiştir. Çobanbeyi demekle meşhurdur.⁷

Zeamet be-nâm-ı Hızır mîr-i alây-i liva-i mezbûre.
Kazâ-i İspir fî yevm 70
Timar-i Mehmed dizdar-i kale-i İspir 4500
Timar-i Veli dizdar-i kale-i Mesrîk(?) 4200

s.10

Liva-i Mecingerd

Liva-i mezbûre Kars beylerbeyiliğine ilhak olunmuştur.
Hasshâ be-nâm-ı Mehmed Bey mîr-i liva-i mezbûre 300000
Zeamet be-nâm-ı Süleyman mîr-i alây-i mezbûre.
Kazâ-i Mecingend fî yevm 60
Kale-i Mecingerd Süleyman dizdar fî yevm 15
Kale-i Zevin Ali dizdar fî yevm 11

Liva-i Hınıs

Hassha be-nâm-ı Bekir Bey mîr-i liva-i mezbûre 200000
Timar-i Mehmed mîr-i alay-i liva-i mezbûre.
Karye-i Karabudak tâbi-i Hınıs 9500
Kazâ-i Hınıs fî yevm 50
Dizdar-i kale-i Hınıs.

⁷ Erzurum vilâyetinin "menâsib defteri"nin tertibinden iki yıl önce, 1579 tarihinde Revan vilâyeti Abaran nahiyesinde bulunan "üç binden ziyade hâneyi hâkim ve vâli" olan Ali Bey "pençe-i revâfızdan" kurtulmak için Kars serdarı Lala Paşa'dan yardım dilemişti. Serdarın emri ile Erzurum Beylerbeyisi Mehmed Paşa ordusu ile Abaran'a varıp, Ali Bey'in üç binlik ulusunu koyunları ve develeriyle kurtarmıştı. Gelibolulu Âlî'nin "Nusretname"sine göre, Ali Beye Tekman sancağında 400 bin akçelik hass verilmesi yazılıysa da (bkz.: F. M. Kızıtoğlu, *a.g.e.*, s. 327), 1581 tarihinde Ali Bey 251400 akçelik zeamet ile İspir livasının mîr-i livası görevinde idi.

Liva-i Kiğı

Hasshâ be-nâm-ı Ahmed Bey mîr-i liva-i mezbûre 363000
 Timar-i Kürd Yusuf mîr-i alây-i liva-i mezbûre.
 Karye-i Kızıl Kilise ve gayrihi tâbi-i Enderis 17397
 Kazâ-i Kiğı fî yevm 40
 Dizdar-i kale-i Kiğı.

Liva-i Malazgird

Hasshâ be-nâm-ı İsmail Bey mîr-i liva-i mezbûre 219475
 Timar-i Rüstem mîr-i alây-i mezbûre.
 Karye-i Nazar Şeyh ve gayrihi tâbi-i Malazgird 7999

s.11

Kazâ-i Malazgird fî yevm 25
 Dizdar-i kale-i Malazgird Hasan fî yevm 20

Liva-i Tekman

Hasshâ be-nâm-ı Celil Bey mîr-i liva-i mezbûre.
 Zeamet be-nâm-ı Veli mîr-i alây-i Tekman
 Karye-i Kelekbey ve gayrihi tâbi-i Enderis 17527. Ber-vech-i tek-
 mil 20000
 Kazâ-i Tekman fî yevm 30

Liva-i Kızıçan

Hasshâ be-nâm-ı Murad Bey mîr-i liva-i mezbûre 270000
 Kazâ-i Kızıçan fî yevm 20
 Timar-i Mustafa mîr-i alây-i liva-i mezbûre.
 Karye-i Sarukaya tâbi-i Tercan 7000

Liva-i Mazgird

Hasshâ be-nâm-ı Ali Bey mîr-i liva-i mezbûre 225996
 Mukaddemâ Erzurum Beylerbeyiliği'ne tâbi olup hâlâ tefrîk olu-
 nan sancaklardır.

Liva-i Batum müstakil beylerbeyilik olmuştur.
 Kazâ-i Rize tâbi-i liva-i Sohum.
 Kazâ-i Sürmene tâbi-i liva-i Sohum.
 Kazâ-i Of tâbi-i liva-i Sohum.
 Kazâ-i Menaver tâbi-i liva-i Sohum.
 Kale-i Rize tâbi-i liva-i Sohum.

s.12

Liva-i Kars, Müstakil beylerbeyilik olmuştur.
 Liva-i Ardahan-i büzürg, Kars Beylerbeyiliği'ne ilhak olmuştur.
 Liva-i Ardahan-i küçük, Kars Beylerbeyiliği'ne ilhak olmuştur.
 Liva-i Ardenuc, Çıldır Beylerbeyiliği'ne ilhak olmuştur.
 Liva-i Tortum, Çıldır Beylerbeyiliği'ne ilhak olmuştur.
 Liva-i Oltu, Çıldır Beylerbeyiliği'ne ilhak olmuştur.
 Liva-i Mamervan, Kars Beylerbeyiliği'ne ilhak olmuştur.
 Liva-i Merengerek, Çıldır Beylerbeyiliği'ne ilhak olmuştur.
 Liva-i Livaneler, Çıldır Beylerbeyiliği'ne ilhak olmuştur.
 Liva-i Şunlar, Çıldır Beylerbeyiliği'ne ilhak olmuştur.
 Liva-i Acara, Çıldır Beylerbeyiliği'ne ilhak olmuştur.
 Liva-i Mirhav, Çıldır Beylerbeyiliği'ne ilhak olmuştur.
 Liva-i Maçeğil, Çıldır Beylerbeyiliği'ne ilhak olmuştur.
 Erzurum Beylerbeyiliği'ne tâbi iken Diyarbekir Beylerbeyiliği'ne
 ilhak olunan sancaklardır.
 Liva-i Pertek
 Liva-i Palu
 Liva-i Çemişkezek
 Liva-i Sağman
 (Mühür): Okunmuyor.

115

116

Handwritten mathematical notes on page S. 2, organized into a grid of approximately 10 rows and 3 columns. Each entry consists of a horizontal line with various symbols, numbers, and text written above and below it. Some entries include small diagrams or specific notations.

Handwritten mathematical notes on page S. 1, organized into a grid of approximately 10 rows and 3 columns. The entries are similar to those on S. 2, featuring horizontal lines with associated symbols and text. Some entries include larger diagrams or more complex notations.

Handwritten text or stamp at the top center of the page.

The page contains two columns of handwritten mathematical work, likely solutions to problems. Each entry consists of a vertical stack of numbers and symbols, often separated by horizontal lines, resembling long division or algebraic steps. The entries are organized into rows, with three items per row in the left column and three items per row in the right column. Some numbers are underlined, and there are various mathematical symbols and signs used throughout the calculations.

Handwritten text in a small box, possibly a date or reference number.

Handwritten notes and calculations arranged in columns. The text is in Persian and includes various mathematical expressions, possibly related to trigonometry or geometry, such as $\sin$, $\cos$, and $\tan$. Some entries include numerical values and small diagrams or sketches.

Key entries include:

- Column 1 (left): $\sin$ values and calculations, e.g., $\sin 10^\circ$, $\sin 20^\circ$, $\sin 30^\circ$.
- Column 2 (middle): $\cos$ values and calculations, e.g., $\cos 10^\circ$, $\cos 20^\circ$, $\cos 30^\circ$.
- Column 3 (right): $\tan$ values and calculations, e.g., $\tan 10^\circ$, $\tan 20^\circ$, $\tan 30^\circ$.

There are also several lines of text that appear to be definitions or properties of these functions, such as "مقدار سینوس" (Value of Sine) and "مقدار کسینوس" (Value of Cosine).

Handwritten note or stamp at the top center of page 8.

Handwritten notes on the left side of page 8, top row.

Handwritten notes on the right side of page 8, top row.

Handwritten notes on the left side of page 8, second row.

Handwritten notes on the right side of page 8, second row.

Handwritten notes on the right side of page 8, third row.

Handwritten notes on the left side of page 8, fourth row.

Handwritten notes on the left side of page 8, fifth row.

Handwritten notes on the right side of page 8, fifth row.

Handwritten notes on the left side of page 8, sixth row.

Handwritten notes on the right side of page 8, sixth row.

Handwritten notes on the left side of page 8, seventh row.

Handwritten notes on the right side of page 8, seventh row.

Handwritten notes on the left side of page 8, eighth row.

Handwritten notes on the right side of page 8, eighth row.

Handwritten notes on the left side of page 8, ninth row.

Handwritten notes on the right side of page 8, ninth row.

Handwritten notes on the left side of page 8, tenth row.

Handwritten notes on the right side of page 8, tenth row.

Handwritten notes on the right side of page 8, eleventh row.

Handwritten notes on the left side of page 7, top row.

Handwritten notes on the right side of page 7, top row.

Handwritten notes on the left side of page 7, second row.

Handwritten notes on the right side of page 7, second row.

Handwritten notes on the left side of page 7, third row.

Handwritten notes on the left side of page 7, fourth row.

Handwritten notes on the right side of page 7, fourth row.

Handwritten notes on the left side of page 7, fifth row.

Handwritten notes on the right side of page 7, fifth row.

Handwritten notes on the left side of page 7, sixth row.

Handwritten notes on the right side of page 7, sixth row.

Handwritten notes on the left side of page 7, seventh row.

Handwritten notes on the right side of page 7, seventh row.

Handwritten notes on the left side of page 7, eighth row.

Handwritten notes on the left side of page 7, ninth row.

Handwritten notes on the right side of page 7, ninth row.

Handwritten notes on the left side of page 7, tenth row.

Handwritten notes on the right side of page 7, tenth row.

S. 10

S. 9

Handwritten header information in a box, including a date and other details.

Handwritten notes and diagrams on page S. 10, including a large horizontal line at the top and several smaller lines with annotations.

Handwritten notes and diagrams on page S. 9, including a large horizontal line at the top and several smaller lines with annotations.

Handwritten stamp: ۲۱ ۱۲ ۱۳۹۷

Handwritten notes and diagrams on the top left of page S. 12.

Handwritten notes and diagrams on the second row of page S. 12.

Handwritten notes and diagrams on the third row of page S. 12.

Handwritten notes and diagrams on the fourth row of page S. 12.

Handwritten notes and diagrams on the fifth row of page S. 12.

Handwritten notes and diagrams on the sixth row of page S. 12.

Handwritten notes and diagrams on the seventh row of page S. 12.

Handwritten text: در صورتی که...

Handwritten notes and diagrams on the eighth row of page S. 12.

Handwritten notes and diagrams on the ninth row of page S. 12.

Handwritten notes and diagrams on the top row of page S. 11.

Handwritten notes and diagrams on the second row of page S. 11.

Handwritten notes and diagrams on the third row of page S. 11.

Handwritten notes and diagrams on the fourth row of page S. 11.

Handwritten notes and diagrams on the fifth row of page S. 11.

Handwritten notes and diagrams on the sixth row of page S. 11.

Handwritten notes and diagrams on the seventh row of page S. 11.

Handwritten notes and diagrams on the eighth row of page S. 11.

Handwritten notes and diagrams on the ninth row of page S. 11.

Handwritten notes and diagrams on the tenth row of page S. 11.